

VLAAMSE OUDERENRAAD

Advies 2010/1
Advies op het ontwerp van het Vlaamse Ouderenbeleidsplan
2010-2014

VLAAMSE OUDERENRAAD

Advies 2010/1

Advies op het ontwerp van het Vlaamse Ouderenbeleidsplan 2010-2014

Inhoud

Algemene opmerkingen.....	4
1. Opmerkingen over de inleiding.....	6
Internationaal en Europees perspectief	7
2. Opmerkingen over de omgevingsanalyse	9
Meer ouderen, grote verscheidenheid.....	9
Veranderende leefvormen.....	9
Toename gezonde levensverwachting, expansie ongezonde jaren bij de oudste vrouwen.....	9
Meer zorgvragers, groter zorgaanbod.....	9
Draaglast en draagkracht	10
Budgettaire kosten en opbrengsten.....	10
3. Informatie, inspraak en aanbevelingen	10
Ouderen zijn beter geïnformeerd	10
Ouderen krijgen meer kansen tot inspraak en beleidsparticipatie.....	11

4. Armoede en sociale bescherming.....	12
5. Diversiteit en discriminatie.....	15
6. Gezondheid, Sport en Welzijn.....	16
Bereiken van de gezondheidsdoelstellingen inzake “Voeding en beweging”	16
Senioren sport	17
Het bereiken van de gezondheidsdoelstelling ongevallenpreventie	18
Preventie van infectiezieken en geneesmiddelengebruik.....	19
Voldoende, passend, op elkaar afgestemd en vernieuwend aanbod aan woonzorgvoorzieningen.....	19
Dementie.....	19
Palliatie en thematiek levenseinde	20
Zorgaanbod in Brussel.....	20
7. Actief en productief ouder worden.....	20
Langer werken	20
Oog voor de oudere ondernemer	21
Ouderen als mantelzorgers en vrijwilligers valoriseren en ondersteunen	21
8. Wonen en energie.....	22
Aangepaste woningen	22
Aangepaste leefomgeving	24
Energie.....	25
9. Mobiliteit, toegankelijkheid en veiligheid	26
10. Cultuur, verenigingsleven, levenslang leren, toerisme en media.....	27
Cultuur	27
Verenigingsleven	28
Levenslang leren.....	29
Toerisme.....	30
Media.....	31

Algemene opmerkingen

---

1. De tijd waarbinnen de Vlaamse Ouderenraad het advies over het Vlaams Ouderenbeleidsplan kon voorbereiden werd zeer kort bevonden.
2. Het Vlaams Ouderenbeleidsplan is een vrij omvangrijk document en bevat een overzichtelijk stramien met vaststellingen, doelstellingen en acties. Alle beleidsterreinen en doelgroepen komen aan bod. De ruime consultatie is hier wellicht niet vreemd aan. Toch dient de interne samenhang verfijnd te worden en dienen er dwarsverbindingen te worden gelegd tussen de verschillende beleidsdomeinen. Zo worden in de omgevingsanalyse heel wat feiten vastgesteld waarop een te beperkt antwoord gegeven wordt in de behandelde beleidsterreinen (bijvoorbeeld meer zorgvragers, groter zorgaanbod – pagina 12). In het eigenlijke beleidsplan wordt weinig of niet expliciet verwezen naar de omgevingsanalyse en de visie en uitgangspunten bij het formuleren van de strategische doelstellingen. De vertaling ervan in operationele doelstellingen is meestal niet concreet en meetbaar. Ook bij de thema's worden heel wat vaststellingen gedaan waar geen beleidsdoelstellingen en acties voor geformuleerd worden (bijvoorbeeld pagina 25 (bovenaan) – leeftijdsdiscriminatie bij handicap). Ook de timing en de in te zetten middelen ontbreken. Er dient een prioriteitenlijst met duidelijke timing opgesteld te worden.
3. Het Vlaams Ouderenbeleidsplan handelt over de beleidsperiode 2010-2014. Er dient een duidelijk onderscheid tussen korte, middellange en lange termijnvisies gemaakt te worden, zowel wat betreft het in kaart brengen van noden (projecties) als wat betreft het opstellen van strategische en operationele doelstellingen en maatregelen. Er ontbreekt een langetermijnvisie (2010- 2020) waarbij de effecten van de vergrijzing voor alle relevante beleidssectoren budgettair berekend worden. Aan de hand van een jaarlijks Vlaams rapport over de vergrijzing kan over de departementen heen getoetst worden of beleidsdoelstellingen behaald werden en kunnen deze eventueel bijgestuurd worden. Dit is vergelijkbaar met het Jaarverslag van de Studiecommissie voor de Vergrijzing (SCvV) van de federale Hoge Raad van Financiën. Deze opdracht kan toevertrouwd worden aan de Studiedienst van de Vlaamse Regering.
4. De gebruikte cijfers en statistieken zijn niet altijd de meest recente, bijvoorbeeld de vervangingsratio (blz. 20), de gemiddelde pensioenbedragen (blz. 20), het aandeel van de allochtone ouderen (blz. 24). Een ander voorbeeld van nood aan actualisering betreft het verhogen van de werkzaamheidsgraad (blz. 42) waar nog verwezen wordt naar de eerste Lissabonnormen. De Vlaamse Ouderenraad pleit voor het gebruik van actuele, vergelijkbare cijfergegevens in de omgevingsanalyse. Opdat de gegevens aftoetsbaar zouden zijn, is het aangewezen dat een duidelijke bronvermelding gebeurt via voetnoten.
5. Door in de nota gebruik te maken van de gegevens van Europese onderzoeksprogramma's (o.a. EU-SILC) kan Vlaanderen zich positioneren t.o.v. andere regio's en landen in de EU. Wanneer er in het cijfermateriaal significante verschillen tussen de Vlaamse en de Europese gegevens zijn, dient onderzoek naar de oorzaak hiervan gevoerd te worden.

6. Bij alle onderzoeken en ook bij de registratie van gegevens moet, waar het zinvol is, het aspect leeftijd worden meegenomen en dat tot het levenseinde. Dat laatste is belangrijk omdat verhoudingsgewijs de leeftijdsgroep van de oudste ouderen het snelst in aantal toeneemt en waarover vooralsnog het minste geweten is.
7. Het beeld dat van ouderen geschetst wordt, is over het algemeen een positief beeld. Het betrekken van de ouderen is van cruciaal belang voor het uitwerken van operationele doelstellingen.
8. Hoewel de nota vertrekt van een ruime visie op veroudering, is het logisch dat er in het beleidsplan veel aandacht aan de beleidsdomeinen zorg, handicap, kwetsbaarheid enz. wordt gegeven. De actieve rol van ouderen in de samenleving mag echter niet uit het oog verloren worden.
9. Doorheen het ontwerp worden verschillende leeftijdsgrenzen gehanteerd. Zo geldt het Woonzorgdecreet vanaf 65 jaar en het Ouderenbeleidsparticipatiedecreet geldt vanaf 60 jaar. Er moet coherentie zijn in het gebruik van leeftijdsgrenzen (tot het levenseinde) doorheen de tekst van het Vlaams Ouderenbeleidsplan. De Vlaamse Ouderenraad pleit ervoor om de relevantie van de diverse leeftijdsgrenzen grondig te onderzoeken.
10. De Vlaamse Ouderenraad pleit voor een verstaanbaar, samenhangend en duidelijk taalgebruik doorheen het Vlaams Ouderenbeleidsplan, bijvoorbeeld bij de inhoud van de begrippen inspraak en beleidsparticipatie. Zo worden voor de verstaanbaarheid sommige begrippen of afkortingen best in voetnoot verduidelijkt, bijvoorbeeld Open Coordinatiemethode (pagina 8), SHARE-enquête (pagina 12), ADL-beperkinge (pagina 12), SEL (pagina 26), LOGO (pagina 34). Ook het wisselende gebruik van de termen veroudering, vergrijzing en verzilvering doorheen de tekst zorgt soms voor enige spraakverwarring.
11. In het algemeen en in het bijzonder zal de Vlaamse overheid zorg geven aan subregionale verschillen en accenten: zo zal wat betreft de verkeersmobiliteit de problematiek van het platteland versus de verstedelijkte gebieden een belangrijkere invalshoek moeten worden, zo zal de beschikbaarheid van welzijnszorg in dunbevolkte gebieden (bepaalde gebieden in West-Vlaanderen en Limburg, de beperkte aanwezigheid van Nederlandstaligen in Zuid-Oost Brussel) een aangepast antwoord vergen, zo is er grensproblematiek (ondermeer Noord-Fransen in de woonzorgcentra). In het Brussels hoofdstedelijk gebied zal de Vlaamse Overheid ten gevolge de toenemende wisselwerking tussen wonen en zorg (zie Conceptnota Wonen-Welzijn) de gemeenschapsbevoegdheden in deze ten volle moeten benutten, wetende dat huisvesting een gewestmaterie is waar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bevoegd voor is. Het Ouderenbeleid zal in de nabije toekomst in de Vlaamse Rand extra zorg vergen.
12. Op een aantal domeinen wordt de verantwoordelijkheid bij de lokale besturen gelegd. Het is evident dat hiervoor overleg met dit beleidsechelon zal nodig zijn.

In het geheel van het ontwerp wordt tevens te weinig aandacht geschonken aan de verhouding tussen ouderenorganisaties enerzijds en de overheid als initiatiefnemer anderzijds en dit vooral op gemeentelijk niveau. De principes uit het Charter zoals dat afgesloten werd tussen de Vlaamse overheid en de Verenigde Verenigingen dienen ook uitgedragen te worden op het gemeentelijk niveau. De lokale overheid komt immers steeds meer op het terrein van het verenigingsleven (cultuur, sport, ontspanning, ontmoeting, vorming, ...) en werkt daardoor een overlapping met en uitholling van het verenigingsleven in de hand.

13. Met het oog op de verdere professionalisering van het werken met ouderen is onderzoek nodig naar de sterkte en de zwakte van de desbetreffende opleidingen en bijscholingen die in het kader van het onderwijsbestel op dit terrein worden verzorgd.

1. Inleiding

---

14. In de inleiding en de omgevingsanalyse wordt ook best verwezen naar een aantal belangrijke, meer psychologische noden van ouderen (cfr. problematiek van de vereenzaming, de hoge cijfers zelfdoding ...). In de concrete aanpak van dergelijke problemen kan dan gemakkelijker de link gelegd worden met aspecten zoals nood aan een sociaal netwerk, een constructieve invulling van vrije tijd, enz.
15. Vlaanderen In Actie heeft de bedoeling om tegen 2020 van Vlaanderen een topregio te maken. Volgens dit plan lijkt een vergrijzende (Vlaamse) samenleving op het eerste zicht vooral een aantal belemmeringen en bedreigingen in te houden. Er liggen hier echter ook heel wat kansen. Een Vlaams Ouderenbeleidsplan mag gerust wat 'ambitieuzer' zijn. De Vlaamse aanpak van het ouderenbeleid in al zijn facetten (incl. het belangrijke domein van zorg, zorgvoorzieningen... maar ook op het vlak van inzet van competenties van ouderen) kan op termijn een internationaal voorbeeld zijn van een adequate aanpak van het ouderenbeleid in een vergrijzende samenleving.
16. In het ontwerp wordt verwezen naar het Ouderenbeleidsparticipatiedecreet van 2004. De vraag is in hoeverre de gevraagde verplichte en welomschreven rol van de Lokale Ouderenadviesraden geconcretiseerd wordt via het huidige Vlaams Ouderenbeleidsplan.
17. De bepaling op pagina 8 (eerste paragraaf) 'ouderen in hun groeiende afhankelijkheid (...)' klopt wetenschappelijk niet aangezien dit een onterechte veralgemening van afhankelijkheid is. Dit moet vervangen worden door 'het toenemende aantal ouderen in afhankelijkheid'.

Internationaal en Europees perspectief

18. De vergrijzing, de toenemende mondialisering, de groeiende invloed van de EU-reglementering en de veranderende Europese Unie houden belangrijke implicaties in voor de EU-burgers. Ouderen ervaren de gevolgen van ondermeer de liberalisering op alle levensdomeinen in hun dagelijkse leefwereld. Het Europees sociaal model, gebaseerd op voorspoed, volledige tewerkstelling, goede arbeidsvoorwaarden, een solidaire sociale zekerheid en een radicale strijd tegen armoede, dient gehandhaafd en verder verstevigd te worden in een uitgebreide Unie. Het vertrouwen in het vermogen van de Unie kan bestendig worden door het aanreiken van oplossingen die een onmiddellijke en positieve impact hebben op het leven van de EU-burgers. Gezien de belangrijke impact van het Europees beleid op het leven van ouderen in de huidige Europese samenleving, wenst de Vlaamse Ouderenraad een aantal prioriteiten naar voren te schuiven, zowel wat betreft de rol van Vlaanderen op Europees beleidsvlak, de wijze waarop Vlaanderen moet omgaan met de effecten van Europese richtlijnen, actieplannen en aangegane engagementen, als hetgeen dat Vlaanderen zelf kan realiseren om Europa dichterbij de burger te brengen.
19. Naast de verwijzing naar het Frans ouderencharter (blz. 7, voetnoot 11) kan men ook verwijzen naar het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM), in het bijzonder naar het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie en naar het charter van AGE (zie <http://www.vlaamse-ouderenraad.be/file?fle=4420>).
20. Op pagina 8 dient in de laatste paragraaf de laatste zin als volgt gewijzigd te worden: “(...) kan Vlaanderen leren van de successen en de *mislukkingen* inzake ouderenbeleid in de andere Europese lidstaten en zo haar beleid verder verfijnen *en erover rapporteren*.”
21. Follow-up UNECE: Actieplan van Madrid – Opvolging regionale implementatie: heel wat engagementen aangegaan op internationaal niveau moeten worden omgezet in acties. Hiertoe moet ook binnen België meer samenspraak zijn tussen de federale overheid en de gewesten/gemeenschappen om zo de afgesproken verbintenissen te valoriseren. Ouderen dienen telkens, zoveel als mogelijk, te worden betrokken bij het debat inzake veroudering, dit ondermeer door stelselmatige rapportering betreffende de implementatie van de aangegane verbintenissen in het kader van het VN-Actieplan.
22. De Vlaamse overheid moet aantonen waarvoor Vlaanderen zich op het Europees beleidsniveau wil inzetten en hoe Vlaanderen zal omgaan met de effecten van Europese richtlijnen, actieplannen of aangegane engagementen. De effecten van het Europese beleid voor ouderen, zoals bijvoorbeeld de liberalisering van de energiemarkt, blijven hierdoor grotendeels buiten beschouwing. In het Vlaams Ouderenbeleidsplan wordt weinig teruggegrepen naar het Europese niveau. Het ware nuttig het Europese beleid mee in beschouwing te nemen aangezien dit een belangrijke impact heeft op het Vlaamse beleid.

23. In de vernieuwde Lissabonstrategie 2020 'A European Strategy for smart sustainable and inclusive growth' ligt de klemtoon op groei en staan vijf meetbare streefdoelen te realiseren tegen 2020 centraal, zijnde werkgelegenheid, onderzoek en innovatie, klimaatverandering en energie, onderwijs en armoedebestrijding, telkens met meetbare indicatoren. In dat kader is ondermeer het consequent hanteren van de Open Coördinatiemethode van het grootste belang. Dankzij deze methode worden de doelstellingen verfijnd en vertaald, bijvoorbeeld inzake pensioenen (naar adequaatheid, financiering, hervormingen). Een versterking van de Open Coördinatiemethode betekent dat de lidstaten nauwkeuriger moeten nagaan welke uitdagingen sociale integratie inhoudt, welke lacunes hun sociale beschermingsstelsels vertonen en welke beleidsmaatregelen het meest doelmatig zijn. Daartoe is behoefte aan nauwgezette monitoring, benchmarking en meer aandacht voor beleid en beleidsuitvoering, alsook voor het ontwikkelen van verfijnde kwantificeerbare indicatoren. Vlaanderen heeft hier zeker een rol te spelen. De Vlaamse overheid dient zich te engageren om in dit kader jaarlijks te rapporteren aan de bevoegde Europese instanties (o.a. via het Comité van de Regio's).
24. VLEVA vormt een belangrijke tussenschakel om gefilterde informatie te verschaffen over de Europese beleidsprocessen. Ouderen mogen hier niet afwezig blijven. VLEVA dient toegankelijk te worden voor middenveldorganisaties, en ouderenorganisaties in het bijzonder, die de link leggen met Europa en ouderen op Europees vlak vertegenwoordigen via ondermeer het Europese overlegplatform AGE. De Vlaamse Ouderenraad bepleit een structureel overleg tussen de Vlaamse Ouderenraad en degenen die in Vlaanderen bevoegd zijn voor het Europees en internationaal ouderenbeleid. Binnen deze context dringt de Vlaamse Ouderenraad er bij de Vlaamse overheid op aan om een automatisch lidmaatschap bij VLEVA te genereren.
25. Ouderenverenigingen en organisaties die met ouderen werken dienen meer mogelijkheden te hebben om actief te worden betrokken in de maatschappelijke debatten om de rechten en de belangen van de ouderen te waarborgen. Hun (rechtstreekse) betrokkenheid in het beleidsmakend proces zal sterkere publieke steun helpen ontwikkelen voor de hervormingen die nodig zijn om gelijke kansen te bevorderen voor allen en om de sociale beschermingsystemen in Europa te moderniseren, teneinde hun geschiktheid en doeltreffendheid te garanderen op langere termijn en voor de toekomstige generaties. De Vlaamse overheid dient aan te geven hoe zij dit wenst te realiseren.
26. De Vlaamse overheid moet internationale dialoog en uitwisseling stimuleren. Dit betekent dat er voldoende aandacht moet zijn voor internationale en Europese initiatieven in dit verband en dat Vlaanderen te kennen geeft welke rol ze daarin ziet weggelegd voor zichzelf. Ouderenverenigingen en organisaties die hiertoe initiatieven wensen te nemen moeten ondersteund worden.

2. Omgevingsanalyse

Meer ouderen, grote verscheidenheid

27. Het beeld van de demografische ontwikkeling spreekt voor zichzelf. Wat de babyboomgeneratie betreft kan aan de opgesomde kenmerken 'het verbreden van de interesse' toegevoegd worden. Dit is een gegeven dat vooral voor het cultuurbeleid van groot belang is.

Veranderende leefvormen

28. De gebruikte cijfers inzake het aantal collectief wonende 85-plussers zijn niet genuanceerd genoeg, er is een te lineair gebruik van de gegevens.

29. Het belang van volgehouden onderzoek over de leefsituatie van ouderen moet onderstreept. In het verleden heeft Vlaanderen op dit terrein uitstekend werk geleverd. Om de vinger aan de pols te houden van verschuivingen op dit terrein zou dit onderzoek periodiek moeten worden herhaald.

Toename gezonde levensverwachting, expansie ongezonde jaren bij de oudste vrouwen

30. Dat wie weinig vermogend en zwak opgeleid is meer kans heeft om geconfronteerd te worden met gezondheidsproblemen is algemeen bekend. Gegeven de armoedecijfers gaat het hier om een aanzienlijk aantal ouderen (60% van 300.000 arme ouderen).

31. De toename van de gezonde levensverwachting en de expansie van de ongezonde jaren bij de oudste vrouwen verschillen met het Europese gemiddelde. Onderzoek dient uit te wijzen wat de oorzaak hiervan is.

Meer zorgvragers, groter zorgaanbod

32. De tekst op pagina 12 (eerste paragraaf) dient als volgt te wijzigen: "Het aantal zorgbehoevenden *kan* stijgen. Schattingen op basis van de SHARE-enquête wijzen het volgende uit: in 2008 heeft 23% van de thuiswonende vrouwen van 65 jaar en ouder en 13% van de mannelijke 65-plussers ADL-beperkingen. De geschatte aantallen *kunnen* als volgt evolueren: het aantal 65-plussers met ADL-beperkingen zal toenemen van 215.000 in 2010 tot 265.000 in 2020. De zeer zwaar zorgbehoevenden *kunnen* dus binnen de komende 10 jaar met 50.000 eenheden stijgen, een toename met bijna een kwart."

33. De constatering 'Meer zorgvragers, groter zorgaanbod' wordt niet vertaald in beleidsdoelstellingen en acties. Deze constatering moet worden gekoppeld aan een stijging van het zorgaanbod.

Draaglast en draagkracht

34. Er wordt niets gezegd over de zich wijzigende tijdsbestedingspatronen. Hierover bestaat onderzoek van prof. dr. I. Glorieux.

Budgettaire kosten en opbrengsten

35. Er wordt terecht gewezen op de bijdrage van ouderen als consumenten. Maar er wordt voorbijgegaan aan de economische meerwaarde van de inzet van ouderen, zowel binnen als buiten het arbeidsbestel (productive ageing). Ouderen dragen ook als dienstverleners (bijvoorbeeld vrijwilligerswerk, mantelzorg) bij aan de economische productiviteit. Onderzoek omtrent de economische meerwaarde van de (ook vrijwillige) inzet van ouderen is meer dan wenselijk.
36. De oudere consument heeft behoeften die specifiek zijn voor zijn of haar leeftijd. Bij productontwikkeling en dienstverlening dient hier rekening mee gehouden te worden onder meer door ouderen hierbij te betrekken.

3. Informatie, inspraak en participatie

De ouderen zijn beter geïnformeerd

37. Het verfijnen en actualiseren van de 60-plus Gids is niet voldoende. De 60-plus Gids is vandaag onvoldoende gekend bij de ouderen. Er moeten initiatieven genomen worden om de 60-plus Gids bij de ouderen zelf te brengen, door o.a. een website die permanent geactualiseerd wordt.
38. Er is op lokaal niveau nood aan één centraal informatiepunt waar ouderen terecht kunnen met alle vragen en waar ze eventueel doorverwezen worden naar de juiste diensten en instanties. Op vlak van informatie kan dit alvast een stap in de goede richting betekenen. Het Sociaal Huis kan hierbij een rol spelen, zo kan een medewerker zich specialiseren in alles wat ouderen aanbelangt.
39. Een automatische toekenning van rechten is een positief voornemen dat zoveel mogelijk nagestreefd moet worden. Er dient te worden opgelijst welke rechten in aanmerking komen voor de automatische toekenning. Aangezien het om rechten gaat die vooral de financieel en sociaal meer kwetsbare ouderen aanbelangen, is het aangewezen om dergelijke automatische toekenning van rechten snel door te voeren en niet naar het einde van de legislatuur te verschuiven.
40. De ouderen worden beter geïnformeerd. Dit deel roept hoge verwachtingen op. Digitalisering staat terecht voorop. Toch is slechts 25 procent van de 65–74-jarigen

(FOD Economische Zaken 2008) internetgebruiker. De traditionele informatieverstrekking naast het internet mag niet verwaarloosd worden.

Zo is de rechtenverkenner een ideaal instrument om op de hoogte te zijn van de eigen rechten en hoe men er aanspraak op kan maken. Spijtig genoeg hebben vandaag niet alle ouderen toegang tot het internet. Het is daarom ook belangrijk om de beschikbare informatie op diverse wijzen bij de ouderen te brengen: radio, pers, internet, persoonlijk contact, ouderenverenigingen, ...

Initiatieven vanuit de sociaal-culturele sector inzake de overbrugging van de digitale kloof ten aanzien van het ouderenpubliek zouden door de Vlaamse overheid gestimuleerd moeten worden.

41. Gegeven de uitgangspunten van het Vlaams Ouderenbeleidsplan is het verwonderlijk dat de unieke bijdrage die ouderen kunnen leveren bij de ontwikkeling van informatie en het doorgeven ervan niet wordt vermeld. Het stimuleren en ondersteunen van de inzet van ouderen speciaal op dit terrein zou een actiepoint moeten zijn.
42. Er is nood aan een opnamebeleid binnen de woonzorgcentra met informatie aan, voorbereiding van en kennismaking met de potentiële nieuwe bewoner en met begeleiding van mantelzorgers en familie, enz.
Ook de doorverwijzing vanuit ziekenhuizen dient op een meer menselijke manier georganiseerd te worden.

Ouderen krijgen meer kansen tot inspraak en beleidsparticipatie

43. Het Vlaams Parlement vertegenwoordigt alle inwoners van Vlaanderen. 60-plussers moeten zich, in elke politieke fractie, vertegenwoordigd weten.
44. De participatie van ouderen in het lokaal ouderenbeleid wordt bevorderd, punt 2 (op pagina 18) dient sterker geformuleerd te worden. Men stelt immers vast dat in 28 procent van de gemeenten ouderen in zekere mate betrokken waren bij het opstellen van het eerste lokaal sociaal beleidsplan. De volgende aanpassing wordt voorgesteld: 'Bij de opmaak (...) gestimuleerd worden om de inspraak en participatie met de ouderen en hun organisaties te verhogen en te versterken.'
45. Het lokale ouderenbeleid betreft alle sectoren die van belang kunnen zijn voor ouderen. In die zin is het een goede zaak dat in de tekst ook andere beleidsdomeinen worden genoemd dan het lokaal sociaal beleid. Zo is de betrokkenheid van ouderen bij het lokale cultuurbeleid zeker wenselijk. Er zijn echter meer terreinen van belang voor ouderen (bijvoorbeeld het sportbeleid, het flankerend onderwijsbeleid, enz.). Daarom kan beter het (systematisch) bevorderen van participatie in alle relevante beleidsdomeinen voorop worden gesteld. Naar analogie met het Vlaams Ouderenbeleidsplan dient een lokaal ouderenbeleidsplan te zorgen voor de nodige betrokkenheid vanuit alle sectoren van het beleid en voor samenhang.
46. In het beleidsplan worden een aanpassing van het hoofdstuk lokaal ouderenbeleid uit het decreet betreffende de beleidsparticipatie van ouderen, een regeringsbesluit

hierover en actieve ondersteuning hierbij aangekondigd. De Vlaamse Ouderenraad wil de ontwikkelingen op dit terrein intensief opvolgen en hier zo vroeg mogelijk bij betrokken zijn. Voorts dient ook de rol die de provincies op dit terrein en in het ouderenbeleid in het algemeen spelen te worden meegenomen.

47. De lokale besturen dienen de inbreng en de actieve betrokkenheid van lokale actoren waaronder ouderen en hun organisaties in alle gemeentelijke raden en commissies te stimuleren. Dit betekent tevens dat in elke gemeente een Lokale Ouderenadviesraad dient opgericht te worden en dat elke Lokale Ouderenadviesraad inspanningen dient te leveren om de nodige competenties bij te werken waar nodig. In alle (voor ouderen relevante) lokale adviesraden dienen vertegenwoordigers van ouderen te zetelen.
48. De uitgebrachte adviezen moeten op alle echelons (lokaal, provinciaal, Vlaams) serieus genomen worden. Er dienen meer waarborgen te komen om dit te realiseren. Zo kan het niet vragen van advies de opschorting van de maatregel tot gevolg hebben en kan het beleid verplicht worden binnen een redelijke termijn de redenen te geven waarom uitgebrachte adviezen niet gevolgd worden.
49. Ouderen en ouderenverenigingen dienen ondersteund te worden (vorming, informatie, procesbegeleiding, ouderenbehoefteonderzoek, ...) bij de uitbouw van een ouderenadviesraad en -beleid. Hierbij is nood aan erkenning van de rol die organisaties naast de VVSG (bijvoorbeeld de Vlaamse Ouderenraad, de provincies, WOAS ...) spelen bij het bevorderen van de participatie van ouderen in het kader van een lokaal ouderenbeleid.
50. Uit de praktijk blijkt dat de cijfers betreffende lokale ouderenadviesraden en ouderenbeleidscoördinatoren veel lager liggen dan weergegeven in de ontwerp tekst. Zo geeft elke gemeente een andere invulling aan de functie van ouderenbeleidscoördinator, waardoor onderling vergelijken onmogelijk is.
51. Familieleden en mantelzorgers moeten, ter ondersteuning van de betrokken oudere, verplicht betrokken worden in de inspraakprocessen in woonzorgvoorzieningen.

4. Armoede en sociale bescherming

---

52. In de inleiding op dit hoofdstuk wordt het tekort aan de maatschappelijk noodzakelijke kennis, vaardigheden en attitudes (het scholingsdeficiet) niet als één van de oorzaken van armoede genoemd. Er kan hier in het beleid voor het levenslange leren van ouderen echter niet aan worden voorbijgegaan.
53. Bij de vaststellingen op het terrein van armoede worden wel percentages genoemd (26% van de ouderen), maar wordt geen raming gegeven van het aantal arme ouderen in absolute cijfers. Dat aantal kan op ongeveer 300.000 Vlamingen worden geraamd. Dit aantal wordt best vermeld vanwege het sensibiliserend karakter ervan.

54. Er zijn geen gegevens bekend over het proces van verpaupering tussen het zestigste levensjaar en het levenseinde, evenmin over de wijze waarop dit proces door ouderen wordt beleefd en hoe zij hier mee omgaan. Bij de strijd tegen armoede bij ouderen zijn dit onmisbare inzichten.
55. Heel wat ouderen behoren tot de risicogroep armoede. Het is dan ook belangrijk dat werk gemaakt wordt van een armoedetoets als instrument om bij een nieuw beleid na te gaan of een maatregel ook voor de zwakste doelgroepen in onze samenleving voldoende toegankelijk is.
Er dient tevens een overzicht gegeven te worden van de vervangingsratio (pagina 20) van de verschillende stelsels (ambtenaren, zelfstandigen en werknemers), alsook dient aangegeven te worden of deze gegevens enkel de wettelijke pijler betreffen.
56. De Vlaamse Regering dient bij prioriteit maatregelen te treffen om de armoede bij ouderen gevoelig terug te dringen, vooral bij de kwetsbare groepen (vrouwen, alleenstaande ouderen, oudste ouderen, zorgbehoevenden, huurders ...).
Hoewel de armoedeproblematiek zeker niet verengd kan worden tot louter een kwestie van inkomen, is het evident dat het inkomen een prioritaire rol speelt. Voor ouderen is het inkomen uit pensioenen de belangrijkste factor in de strijd tegen armoede. Hoewel de pensioenen een federale materie zijn, wordt van de Vlaamse overheid verwacht dat zij de federale overheid aanspoort tot het nemen van enkele maatregelen opdat ouderen een menswaardig bestaan kunnen leiden. Zo moet de wettelijke pensioenpijler gevrijwaard worden en moet het pensioen welvaartsvast gemaakt worden. De wettelijke pensioenstelsels moeten een voldoende hoog minimumpensioen en een Inkomensgarantie voor Ouderen boven de armoedegrens garanderen.
57. Het is belangrijk ouderen te betrekken bij het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding. Het armoedebeleid wordt te weinig opgebouwd met en teruggekoppeld naar de ouderenorganisaties. Gezien de bijzondere kwetsbaarheid van de ouderengroep dient het uitbouwen van een gestructureerd overleg met de organisaties waar armen het woord nemen verruimd te worden tot de ouderenorganisaties. De Vlaamse Ouderenraad moet tijdig op de hoogte gebracht worden en als adviesorgaan volwaardig betrokken worden in het besluitvormingsproces. In de Verenigingen waar armen het woord nemen moeten oudere personen en hun vertegenwoordigers kunnen participeren zodat ook de armoedeproblematiek bij ouderen bestudeerd wordt en kan opgenomen worden in de beleidsaanbevelingen en in de concrete aanpak.
58. In het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding moet voldoende aandacht gaan naar de toegankelijkheid van sport- en bewegingsactiviteiten.
59. Er worden (helaas) geen acties voorzien om het doorbreken van het sociale isolement en de stille armoede bij ouderen te stimuleren (sociale inclusie). Bij de uitvoering en de actualisering van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding moet de aanpak van de stille armoede, die bij de ouderen in vrij sterke mate aanwezig is, een prioritair punt uitmaken. De overheid moet actief (stille) armoede opsporen via de koppeling van verschillende gegevensbanken.

60. Vanuit de vaststelling dat de schuldenproblematiek ook voor ouderen een steeds belangrijker element van het afglijden naar armoede betekent, dient het Vlaams Ouderenbeleidsplan hier aandacht aan te besteden, zowel op het preventieve vlak (met een educatieve en sensibiliserende rol voor de ouderenorganisaties) als op het vlak van een gemakkelijke toegang tot een kwaliteitsvolle schuldbemiddeling.
61. De Vlaamse Ouderenraad vindt het belangrijk dat de Vlaamse Regering een Basisdecreet Sociale Bescherming realiseert waardoor het risico op bestaansonzekerheid wordt verkleind. Hierbij moet prioritair aandacht gaan naar:
- de zorgverzekering. Deze moet gebaseerd zijn op het principe van solidariteit.
  - een bijkomend forfait voor de zwaarst zorgbehoevenden in het kader van de zorgverzekering dat zowel voor de residentiële als voor de thuiszorg moet gelden
  - de consolidatie en de verdere uitbouw van de zorgverzekering. De uitkeringen in het kader van de zorgverzekering mogen niet aangerekend worden op het inkomen. Het gaat om een vergoeding van bijkomende kosten en niet om een deel van het inkomen.
  - het invoeren van de maximumfactuur in de thuiszorg zoals voorzien in het Woonzorgdecreet en het onmiddellijk werk maken van een inkomensgerelateerde bijdrage voor een aantal thuiszorgdiensten.
  - het begrenzen van de kosten in de residentiële ouderenzorg met als uiteindelijke doelstelling ervoor te zorgen dat de kostprijs het inkomen niet overschrijdt. Het nieuwe systeem van begrenzing van de kosten voor residentiële ouderenvoorzieningen kan onder de vorm van een maximumfactuur, maar er mag echter niet worden ingeboet op de kwaliteit van de zorg.

De Vlaamse Ouderenraad dient tijdig betrokken te worden bij de gesprekken rond het Basisdecreet Sociale Bescherming en dient inspraak in het besluitvormingsproces hiervan te hebben.

62. De Vlaamse overheid moet werk maken van homogene bevoegdheidspakketten om het Woonzorgdecreet nauwkeurig te kunnen uitvoeren.
63. De uitwerking van een betaalbare hospitalisatieverzekering, zoals gestipuleerd in het Vlaams Regereerakkoord, is een doeltreffend instrument in de bestrijding van armoede. Deze basishospitalisatieverzekering moet voor elke Vlaming toegankelijk zijn.
- Een allesomvattende ziekteverzekering en/of een toereikende, algemene maximumfactuur zorgen ervoor dat mensen geen bijkomende hospitalisatieverzekering nodig hebben.
64. De Vlaamse Ouderenraad dient betrokken te worden bij de uitwerking van de cliëntbijdrage in de maximumfactuur in de thuiszorg.

65. Bij de vaststellingen wordt gewezen op een enquête rond de onderhoudsplicht. In het verleden maakte de Vlaamse Ouderenraad hierover een advies. Allicht wordt de kern van dit advies best mee opgenomen in het Ouderenbeleidsplan. Er dient alleszins een wettelijke regeling inzake de onderhoudsplicht te komen.
66. Ook ouderen in armoede hebben recht op een ontspannende tijdsbesteding. Financiële drempels met betrekking tot op reis gaan en met betrekking tot deelname aan het culturele, sport- en verenigingsleven dienen weggewerkt. Ook zorgbehoevende ouderen en hun partners moeten kansen krijgen om voor een korte of langere periode van een vakantie te kunnen genieten.

5. Diversiteit en discriminatie

---

67. Vooral op de domeinen sociale inclusie en non-discriminatie moet een extra inspanning worden verwacht van de Vlaamse overheid.
68. Diversiteit omvat meer dan enkel interculturele materie. Sociaal-culturele initiatieven met diversiteitsinhoud dienen structureel gehonoreerd te worden.
69. Er wordt voorbijgegaan aan de toenemende diversiteit tussen de generaties als maatschappelijk vraagstuk, dit houdt het risico van vervreemding en (nodeloze) spanningen tussen de generaties in. Het maatschappelijk belang van dit gegeven blijkt uit het voornemen van de Europese Unie om 2012 uit te roepen tot een Europees Jaar van de 'Actief ouder worden en intergenerationele solidariteit'. De Vlaamse overheid dient dit initiatief te ondersteunen.
70. In de opsomming van discriminatiecriteria worden niet alle (in de Europese en Federale regelgeving (wet van 10 mei 2007)) voorziene gronden genoemd. De grote groep oudere vrouwen indaching is bijvoorbeeld 'gender' in de tekst zeker een omissie. Ook de grote groepen minder vermogende ouderen en ouderen met een zwakke gezondheidstoestand of een handicap blijven als risicogroepen voor (meervoudige) discriminatie buiten beeld.
71. Gegeven het grote aantal ouderen in een kwetsbare positie dienen ouderen systematisch betrokken te worden bij het opstellen van een masterplan 'Gelijke kansen'.
72. Er ontbreekt een duidelijk plan om discriminatie op basis van leeftijd op een actieve manier op te sporen en concrete acties te ondernemen om deze weg te werken. Bij de rapportage over klachten inzake leeftijdsdiscriminatie moet worden afgestemd op de rapportage door het Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding. Deze klachten dienen niet alleen geregistreerd, maar ook geanalyseerd te worden.

73. De constatering met betrekking tot leeftijdsdiscriminatie bij ouderen die na 65 jaar een handicap oplopen, dient ook in concrete beleidsdoelstellingen vertaald te worden. De impact (individueel en algemeen) van de gehanteerde leeftijdsgrens voor personen met een handicap moet onderzocht worden. Op basis hiervan wordt een beleidskader gecreëerd om de geconstateerde achterstelling beleidsmatig weg te werken.
- De Vlaamse Ouderenraad mist beleidsdoelstellingen en acties met betrekking tot de toegang tot hulpmiddelen voor ouderen die een handicap oplopen na 65 jaar. De leeftijdsgrens van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) is ongegrond en moet dringend opgeheven worden.
74. De omschrijving die (blz. 30 eerste alinea bij 'Zorg') aan mantelzorg wordt gegeven, volstaat niet. Mantelzorg behelst niet alleen de informele zorg van buiten het huishouden, maar ook de informele zorg die binnen het huishouden geboden wordt.
75. Alle organisaties en diensten die bezig zijn met ouderenzorg zouden meer aandacht moeten besteden aan ouderenmis(be)handeling. Zij moeten fungeren als antennes voor de opsporing van ouderenmis(be)handeling en zo misbruiken sneller signaleren.
76. Bij de doelstellingen en acties ontbreekt aandacht voor het aspect onderwijs. Binnen de groep zorgbehoevende ouderen neemt de diversiteit toe (allochtonen, holebi's,...). Het is belangrijk dat in de opleidingen voor de zorgberoepen deze problematiek behandeld wordt zodat adequaat kan ingespeeld worden op de veranderende behoeften. Er moet ingezet worden op aandacht voor diversiteit en investeringen in het onderwijs.
77. De Vlaamse overheid zal alles doen wat mogelijk is om een realistische beeldvorming over ouderen in de samenleving te bevorderen. De media dragen hierbij een grote verantwoordelijkheid. De overheid moet de (gesubsidieerde) media hieromtrent aansporen; de Vlaamse Ouderenraad kan hierbij mee de richting bepalen.

6. Gezondheid, Sport en Welzijn

Bereiken van de gezondheidsdoelstellingen inzake "Voeding en beweging"

78. Er dient voldoende aandacht te gaan naar het stimuleren van een gezonde leefomgeving en levenswijze. Daarom dienen onder andere meer aandacht en meer middelen ingezet te worden op sport en beweging als preventie om actief en gezond oud te worden.
79. De toename van het aantal mensen dat de gezondheidsdoelstellingen haalt wordt uitgedrukt in procenten. De Vlaamse Ouderenraad vraagt zich af of er reeds een nulmeting gebeurd is, en hoe en door wie de beoogde stijgingen van percentages gemeten worden?

80. In de tekst wordt gebruik gemaakt van de term 'sedentair'. Deze term wordt best vervangen door 'minder of niet fysiek actief'.
81. In het ontwerp verwijst men naar de laagdrempelige campagne '1000 stappen', waarschijnlijk gaat het om '10.000 stappen Vlaanderen'. Er wordt slechts één campagne vermeld, er zijn echter nog tal van andere laagdrempelige campagnes gericht op ouderen (bijvoorbeeld 'Stap je sterk' van S-Sport en 'Elke Stap Telt' van OKRA-Sport). De campagne '10.000 stappen Vlaanderen' wordt laagdrempelig genoemd; voor ouderen is het echter belangrijk dat de doelstelling van 10.000 stappen per dag wordt aangepast in functie van de doelgroep.
82. Ouderenorganisaties worden gestimuleerd om mee te werken aan deze gezondheidsdoelstellingen. Dit verloopt best gestructureerd via de Vlaamse Ouderenraad.
De rol van de verenigingen inzake preventie op het vlak van gezondheidsopvoeding en psychisch welzijn wordt onvoldoende in de verf gezet.

Senioren sport

83. In de inleiding op pagina 31 (onderaan, 3e regel, 1ste alinea) dient 'volwaardige participatie aan sport *en bewegen*' te worden bijgevoegd.
84. Er is sprake van een coherent beleidsactieplan dat de waarde van bewegen en sport bij ouderen erkent. Er wordt gesproken van typologieën, maar het is niet duidelijk welke normering precies bedoeld wordt.
Kansen en drempels worden in kaart gebracht en alle aanbieders van bewegen en sport voor ouderen in Vlaanderen worden opgelijst. Opnieuw is het niet duidelijk wie dit gaat oplijsten, en of dit vanuit het domein Sport of vanuit het domein Welzijn zal gebeuren. Dit is een opdracht voor de Vlaamse Ouderenraad (mits ondersteuning), vermits hij betrokken is in alle beleidsdomeinen en een expertise heeft op vlak van ouderen. De vraag stelt zich of 2010 een realistische timing is?
Het organiseren van rondetafels met de betrokkenheid van alle relevante sectoren dient via de Vlaamse Ouderenraad te gebeuren.
85. De sensibilisatiecampagne 'sportelen' dient uitgewerkt en ondersteund te worden door de ouderen zelf. De Vlaamse Ouderenraad moet dan ook betrokken zijn. De campagne mag echter niet beperkt worden tot de leeftijd van 65 jaar.
Momenteel ontbreekt binnen deze campagne de link van de éénmalige sportelactiviteiten naar de toeleiding van de ouderen tot het bestaand structureel sportelaanbod. Deze link dient op verschillende manieren gemaakt te worden en niet enkel door een vermelding van het structureel aanbod op een website.
De term 'sportelen' heeft voor vele ouderen een negatieve bijklank. Tijdens de consultatieronde spraken ouderen zich duidelijk uit over dit initiatief: ouderen willen niet 'sportelen', ze voelen zich niet aangetrokken/aangesproken door deze campagne. De keuze van activiteiten is daarenboven niet altijd geschikt (vb. fietsen in Brussel). Er dient hiermee rekening gehouden te worden door de campagne bij te sturen.

86. De actiepunten bij een aangepast beweeg- en sportaanbod voor ouderen zijn enkel gericht naar een aangepast sportaanbod. Acties om 'beweging' te stimuleren zijn niet terug te vinden.
Het prioriteitenbeleid van de senioren sport dient aangepast te worden. Heel wat activiteiten komen hiervoor niet in aanmerking omwille van de strikte decretale beperkingen: sporttakkenlijst – inschakelen van gediplomeerde lesgevers... Hierdoor gaan heel wat kansen verloren om ouderen aan te zetten tot beweging.
87. De samenwerking inzake initiatieven fysieke fitheid tussen de minister van Welzijn en Gezondheid en de minister van Sport is positief. De gemeenschappelijke doelstellingen geven kansen om de enge visie vanuit het 'sporten' te doorbreken.
88. De kennis van de sportaanbieders inzake sport en bewegen bij ouderen moet verhoogd worden. Zo is het modulair systeem en de inhoud van de cursussen bij de Vlaamse Trainersschool zeer goed, maar de toegankelijkheid ervan is niet aangepast aan de doelgroep. Er zijn teveel drempels voor ouderen om zich in te schrijven: zo is het verkrijgen van informatie en inschrijving enkel mogelijk via de website en de deelname aan de module 'begeleiden van sportende senioren' is enkel mogelijk indien men een diploma 'initiator' heeft of de module 'Algemeen Gedeelte' gevolgd heeft.
89. Op vlak van senioren sport moet er voldoende aandacht zijn voor ouderen door sportaanbieders. Er wordt terecht gewezen op de belangrijke rol van typische 'sportfederaties' (cfr. indienen van projecten ...). Er moet tevens aandacht besteed worden aan de rol die ouderenverenigingen op dit vlak spelen. De actieve rol van de ouderen zelf in het sport- en bewegingsaanbod en de begeleiding van activiteiten voor ouderen dient vastgelegd te worden.
Er is overleg nodig met de lokale sportorganisatoren. Een verhoogde gemeentelijke aandacht dient rekening te houden met bestaande initiatieven en heeft als doel om een aanvullend, breder publiek te bereiken.
90. Er is nood aan evaluatie en bijsturing van de lopende projecten en acties inzake sport en bewegen van ouderen zodat meer effectiviteit bereikt wordt.
Tevens dienen bestaande goede praktijken geïmplementeerd te worden.

Het bereiken van de gezondheidsdoelstelling ongevallenpreventie

91. In de tekst dient de term Boebs vermeld te worden met tussen haakjes de volledige naam (Blijf Op Eigen Benen Staan).
92. De doelstellingen bij de rol van verenigingen bij valpreventie dienen duidelijker geformuleerd te worden. Dit kan een opdracht voor de Vlaamse Ouderenraad zijn. De doelstellingen voor organisaties en diensten die een rol hebben bij valpreventie dienen te worden uitgebreid. De laatste zin van het punt wordt dan 'Het betreft dan voornamelijk sensibilisatie, educatie, motivatie, *behandeling* en opvolging'.

Preventie van infectiezieken en geneesmiddelengebruik

93. De subsidiëring van het Vlaamse Griepplatform dient verder gezet te worden, aangezien voorgaande campagnes hun effect bewezen hebben.
De vaccinaties tegen kinkhoest, tetanus en polio moeten tijdens de levensloop herhaald worden, ook op oudere leeftijd. De overheid dient de bevolking en de huisartsen te informeren en te sensibiliseren.
Een databank met een overzicht van alle vaccinaties per persoon dient opgericht te worden.
94. De overconsumptie van medicatie geldt niet enkel binnen de woonzorgcentra, ook de overconsumptie door ouderen die thuis wonen, dient te verminderen.
95. Medicatie wordt vaak getest op dertigers en veertigers en niet op ouderen (80-plussers). Er kunnen echter allerlei wisselwerkingen optreden tussen verschillende medicaties. Onderzoek dient ook voor deze groep (oudste) ouderen aandacht te hebben.

Voldoende, passend, op elkaar afgestemd en vernieuwend aanbod aan woonzorgvoorzieningen

96. Er is inderdaad nood aan een voldoende, passend, op elkaar afgestemd en vernieuwend aanbod aan woonzorgvoorzieningen. Er wordt vooral rekening gehouden met de budgettaire mogelijkheden en minder of niet met de (stijgende) noden en behoeften.
“Een aangepaste programmatie (...) met het oog op een optimale spreiding van het zorgaanbod en het wegwerken van lacunes” is een te vage bepaling. De programmatienormen moeten worden geëvalueerd op basis van de werkelijk geconstateerde noden en behoeften. Hiervoor dient een doorlichting te gebeuren van het opnamebeleid (mogelijkheden en beperkingen) van het woonzorgaanbod. Er dient tevens inzage te zijn in de cliëntgerichtheid van het opnamebeleid in de diverse zorgorganisaties (residentieel, thuiszorg enz.).
De wachtlijsten moeten bestudeerd worden. Naar analogie met de handicapsector, wordt in de toekomst best met één databank gewerkt zodat er zicht is op de reële noden.

Dementie

97. De invloed van beweging door ouderen op dementie dient in de tekst opgenomen te worden, hiervoor kan verwezen worden naar de studie ‘Bewegen en pijn in relatie tot cognitie en gedrag bij dementie’ van prof. dr. E.J.A. Scherder.
98. De ouderenorganisaties dienen gestimuleerd te worden bij het aanbieden van groepsgerichte activiteiten rond dementie.

Palliatie en thematiek levenseinde

99. Sensibilisering rond thema's zoals levenseinde, palliatieve zorg en wilsbeschikking dient zich niet enkel naar het brede publiek en de thuiswonende ouderen te richten. Het is tevens belangrijk dat er aandacht is voor sensibilisering van zorgvoorzieningen zoals woonzorgcentra, serviceflats, ...

Zorgaanbod in Brussel

100. Het is onduidelijk waarom er enkel voor Brussel een staten-generaal van de zorg voorgesteld wordt.

7. Actief en productief ouder worden

Langer werken

101. Het streefcijfer inzake de werkzaamheidsgraad moet geactualiseerd worden. De verwijzing naar de eerste Lissabonnorm dient aangevuld of vervangen te worden door een verwijzing naar de recente Europa 2020 strategie.
102. Er dienen recente cijfers opgenomen over het aantal ouderen actief binnen de Vlaamse overheid met het oog op een leeftijdsbewust personeelsbeleid – bij voorkeur een opdeling in leeftijdscategorieën van 5 jaar en vanaf de leeftijd van 55 jaar per jaar.
103. De aandacht gaat in de analyse nogal sterk naar de noodzaak om de gemiddelde uittredingsleeftijd te verhogen. Over de noodzakelijke voorwaarden hiertoe, zoals opleidingsmogelijkheden, aanpassingen van de werkomgeving, uitgroei banen, vrijheidsgraden of zelfregulering wordt niets concreets gezegd. Evenmin wordt de meerwaarde van oudere werknemers voor de bedrijven geschetst. Ondanks alle maatregelen die tot nu toe genomen werden hebben 50-plussers bijzonder weinig kansen hebben op de arbeidsmarkt. Amper 1 aanwerving op 5 gaat naar 50-plussers. Acties in het kader van langer werken moeten zich dus ook richten op werkgevers en niet alleen op de individuele 50-plussers. Ook de principes van de Eerder Verworven Competenties (EVC) dienen hierbij geïmplementeerd te worden.
104. Vlaanderen wil meer 50-plussers aan het werk houden door loopbanen te verlengen. De Vlaamse Ouderenraad vraagt zich af of de voorgestelde maatregelen van toepassing zijn op de Vlaamse administratie zelf of ook zullen opengesteld worden voor de Vlaamse arbeidsmarkt. Vlaanderen wil het voortouw nemen in het verlengen van loopbanen, zowel binnen de eigen administratie als in de gehele samenleving.

105. De actie om jaarlijks in minimaal 100 diversiteitsplannen een luik voor 'ervaren' (oudere) werknemers te realiseren is absoluut ontoereikend. In 2009 werden immers 780 diversiteitsplannen opgezet met in de meeste daarvan een luik voor de oudere werknemers. Wanneer het daarentegen de bedoeling is om aan de bestaande regeling een bijkomend segment toe te voegen dan dient dit in het beleidsplan verduidelijkt te worden.
106. De lokale diensteneconomie biedt heel wat kansen. Toch is hier geen concrete doelstelling geformuleerd. Dat ouderen een belangrijke doelgroep van de dienstverlening zijn, staat buiten twijfel. Maar zijn er ook gegevens beschikbaar over de inschakeling van ouderen als werknemer? Hoe vaak worden zij ook als kansengroep omschreven? Wordt dit opgevolgd en zijn er bepaalde ambities die men wil waarmaken?

Oog voor de oudere ondernemer

107. Het is belangrijk dat er aandacht voor de oudere ondernemer en een waardering hiervan op het vlak van de Vlaamse economie is (cfr. vaststelling dat 22 % van de aangesloten zelfstandigen ouder zijn dan 55 jaar). Er moet echter niet alleen ingezet worden op onderzoek naar de effecten van de vergrijzing van het ondernemersbestand (de overnameproblematiek van familiebedrijven bij oudere ondernemers enz.), maar er moet ook onderzocht worden hoe de specifieke competenties van oudere ondernemers gevaloriseerd kunnen worden. Er dient tevens concrete actie gestimuleerd te worden om deze competenties niet verloren te laten gaan voor de maatschappij. Zo moet er aandacht gaan naar de ondersteuning van coaching-opdrachten waarbij de oudere, die niet meer actief is als zelfstandige, kan optreden als peter/meter/coach voor een beginnende zelfstandige. Ook niet-familiale opvolgingen dienen ondersteund te worden.

Ouderen als mantelzorgers en vrijwilligers valoriseren en ondersteunen

108. Vrijwilligerswerk is een onmisbare schakel in het streven naar een kwaliteitsvolle maatschappij. Nog meer dan andere bevolkingssegmenten heeft de ouderenpopulatie banden met het vrijwilligersveld. Dit geldt zowel qua vraag als aanbod. Het is mede dankzij vrijwilligerswerk dat het leven van zorgbehoevende ouderen aangenamer wordt gemaakt. Het creëert een weg uit het isolement en de vereenzaming. Zo dragen de activiteiten van ouderenorganisaties en hun duizenden vrijwilligers ertoe bij dat ouderen betrokken blijven bij het sociaal leven van hun leeftijdscategorie. Deze vorm van arbeid en inzet verdient alle waardering. Het is dan ook noodzakelijk dat de overheid de talrijke voordelen en meerwaarden van vrijwilligerswerk erkent en stimuleert. De Vlaamse overheid dient daarnaast ook de soms in het vrijwilligerswerk bestaande grijze zones weg te werken, zo moet bijvoorbeeld vrijwilligerswerk zich beperken tot taken van de vrijwilliger en niet personeelstaken inhouden. De Vlaamse overheid dient erop toe te zien dat de bestaande regelgeving inzake vrijwilligerswerk strikt wordt toegepast.

109. 'Ouderen die zich vrijwillig inzetten of willen inzetten moeten kunnen rekenen op rekrutering, duidelijke afspraken, een verzekering, een goed onthaal, een passende vorming en omkadering.' De Vlaamse Ouderenraad vraagt duidelijkheid over wat hiermee precies bedoeld wordt.
110. De vraag naar gezinsvriendelijke maatregelen, zoals flexibele werkuren, zodat grootouders kunnen instaan voor de naschoolse opvang en naar de verdere investering in professionele kinderopvang zodat grootouders niet gedwongen worden om voltijds voor de kleinkinderen te zorgen, geeft een dubbele boodschap. Deze laatste bepaling wordt best uitgebreid met: '(...) opdat ouderen tijd vrij zouden hebben om aan vrijwilligerswerk te doen.'
111. Inzake de mantelzorg mag het ouderenbeleid zich niet enkel beperken tot een betere omkadering en ondersteuning van de verenigingen voor mantelzorg. De mantelzorger als partner in de zorg dient betrokken in het overleg met de professionele hulpverleners en er moet aandacht gaan naar de uitwerking van een degelijk statuut van de mantelzorger. Meer ondersteuning voor de mantelzorgers en de verenigingen voor mantelzorgers betekent dat er hiervoor een hoger budget voorzien moet worden.

8. Wonen en energie

---

112. Zowat 80 % van de ouderen is eigenaar van een eigen woning. Dit is een belangrijke factor teneinde nog meer armoede bij ouderen te voorkomen. Het is dan ook belangrijk expliciet te verwijzen naar de noodzaak (ook in het kader van 'armoedebestrijding') om dit patrimonium in stand te houden en aan te passen aan de (energie)noden van deze tijd. De ouderen zelf dienen hiervoor gesensibiliseerd te worden. Het is aangewezen hiervoor ook een concreet plan en maatregelen te voorzien. Verder is het noodzakelijk te onderzoeken (cfr. denktank) in hoeverre een eigen woning en/of alternatieve (spaar)formules enz. een veilige garantie kunnen bieden voor een zorgeloze 'oude dag'.
113. Ouderenorganisaties en een afgevaardigde van de Lokale Ouderenraad moeten participeren aan het lokaal woonoverleg. Zo blijft het probleem van de ouderenhuisvesting voldoende op de agenda.

Aangepaste woningen

114. Er wordt te weinig rekening gehouden met de milieu-impact op de woonkwaliteit en de gevolgen voor de gezondheid van ouderen.
115. Levenslang wonen en levensbestendig (ver)bouwen dienen als norm opgelegd te worden bij elke nieuwbouw en verbouwing. De afdwingbaarheid moet via het stedenbouwkundig beleid (bouwvergunning) gegarandeerd worden. De woningen

dienen zo gebouwd te worden dat ze minimaal aanpasbaar zijn voor minder mobiele bewoners (bijvoorbeeld voldoende breedte en hoogte van de deuren). Dit geldt voor alle bouw- en verbouwaanvragen, het principe van Universal Design kan hier als aftoetsingsinstrument dienen. Deze verplichting inbouwen zal er voor zorgen dat het levensbestendig wonen meer betaalbaar zal worden.

De sociale huisvesting moet hierin een voortrekkersrol spelen. Het is niet voldoende een aanbod aan aanpasbare woningen in de programmering voor de sociale woningbouw te voorzien. Het moet een algemene verplichting zijn voor alle sociale woningen. Zo worden ouderen niet meer gediscrimineerd.

Ook commerciële ontwikkelaars dienen gestimuleerd te worden om zoveel mogelijk levensbestendig te bouwen.

116. Er wordt best niet enkel gesproken van aangepast wonen, maar ook van aanpasbaar wonen. Sensibilisatie rond woningaanpassing wordt gerealiseerd door middel van een opvolging van het project de 'Zilveren Sleutel' van Enter vzw. Hierbij zou niet enkel op de ouderen in een zorgsituatie gefocust worden, maar ook op de belangrijke doelgroep van aankomende ouderen die actief hun huisvestingssituatie in handen kunnen nemen. De sensibilisatie wordt best opgezet aan de hand van communicatie rond goede voorbeelden met aandacht voor de verhalen van de ouderen zelf over hoe ze de situatie voor en na de aanpassing ervaren.
117. Bij woningaanpassing dient tevens een begeleiding voorzien te zijn die de ouderen in het ganse proces bijstaat en ondersteunt, ook bij de praktische werkzaamheden thuis. Hierbij is lokaal nood aan één centraal informatiepunt per gemeente dat zowel instaat voor de begeleiding, de sensibilisering als de promotie. Via het heroprichten van het Platform Wonen voor Ouderen binnen Enter vzw kan de Vlaamse overheid deze informatiepunten ondersteunen. Het platform stimuleert niet enkel de sensibilisatie rond woningaanpassing, maar richt zich ook tot de andere doelstellingen met betrekking tot aangepaste woningen en de leefomgeving voor ouderen. Onder andere door het beantwoorden van informatievragen, het ontwikkelen van infofiches, het uitgeven van een nieuwsbrief ... telkens met een sterke betrokkenheid van de ouderen zelf. De platformfunctie richt zich niet enkel tot de ouderen maar ook naar de aankomende ouderen.
118. Zeker de oudste ouderen zullen zeer moeilijk te motiveren zijn om aanpassingen aan hun woning te doen, dit geldt zowel voor huiseigenaars als voor verhuurders. Deze groepen dienen zoveel mogelijk gemotiveerd te worden.
119. Ouderen in armoede kunnen vaak de nodige aanpassingen aan hun woningen niet betalen. Er moet worden nagedacht over alternatieve financieringswijzen zoals derdebetalerssystemen of renteloze leningen.
120. De rol van de regionale dienstencentra bij de ondersteuning van woningaanpassingen bij zorgbehoevende ouderen moet lokaal bekeken worden. Zo zijn zij in het Brusselse Gewest minder aanwezig. Misschien is er daar eerder een taak weggelegd voor het lokaal sociaal beleid.

121. Het is belangrijk om inzake woningaanpassing, gebruik van ICT enz. de bestaande expertisecentra (cfr. In-HAM vzw, Enter vzw) te ondersteunen en in te schakelen. Bij het invoeren en verfijnen van ICT-gestuurde instrumenten moet er evenwel aandacht zijn voor de privacy van de gebruiker.
122. Er is nood aan de uitbouw van een Vlaams expertisepunt (zelfstandig) wonen voor ouderen. Zo is er bij complexere woonaanpassingen een multidisciplinair advies noodzakelijk dat o.a. een bouwtechnisch advies omvat. Maar ook een louter technisch advies tot woningaanpassing, los van een zorgvraag, zou ouderen reeds in een vroeg stadium kunnen aanzetten tot woningaanpassing.
123. Meer algemeen dient ten behoeve van de private woningmarkt een vertaling van de toegankelijkheidsdoelstellingen voor wonen te worden uitgewerkt in hanteerbare tools naar de doelgroepen van investeerders, projectontwikkelaars, architecten maar ook voor de ouder wordende bevolking zelf.
124. Een verdere uitbouw en implementatie van toegankelijkheid in de welzijnsvoorzieningen moet worden nagestreefd. Door middel van een ruimer opgevatte kennisontwikkeling zouden kwaliteitscriteria kunnen worden ontwikkeld naar andere betrokken actoren zoals projectontwikkelaars, initiatiefnemers in de zorg, architecten, beleid, ...
Een voorbeeld van de vooropgestelde implementatie is de net opgestarte begeleiding van het toegankelijkheidsbeleid voor het Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (VIPA).
125. Er is een verhoogd en verbeterd aanbod van collectieve woonvormen (bijvoorbeeld groepswonnen, woonzorgcentra, ...) nodig.
126. De inplanting van woningen of flats voor ouderen dient zoveel mogelijk in de kern van de gemeente te gebeuren, niet in de rand.
127. Het punt van betaalbaar wonen wordt te vrijblijvend omschreven. Er dienen concrete maatregelen getroffen te worden die een kwalitatieve huisvesting voor alle ouderen mogelijk maken.

Aangepaste leefomgeving

128. De Vlaamse stedenbouwkundige verordening inzake toegankelijkheid kent een afgebakend toepassingsgebied m.b.t. gebouwen met een publiek toegankelijke functie. De opgenomen doelstellingen met betrekking tot de bekendmaking en de verdere uitbouw en promotie van het handboek 'www.toegankelijkgebouw.be' is weliswaar zeer belangrijk, maar heeft geen of slechts een beperkte impact op de doelstelling om de publieke ruimte integraal toegankelijker te maken.
Daarom worden volgende bijkomende acties vooropgesteld:
  - de verdere bekendmaking van vademecum 'Toegankelijk Publiek Domein' en het DOD-principe. Het DOD-principe staat voor Doorgangen die voldoende

breed en obstakelvrij zijn, het Oppervlak dat voldoende effen, aaneengesloten slipvrij en bijgevolg rolstoelvast is en Drempels die worden voorkomen in zowel looproutes als oversteekplaatsen.

- de uitbouw van een interactieve website 'www.toegankelijkpubliekdomein.be' in aanvulling van het handboek 'www.toegankelijkgebouw.be'.
- de verdere uitbouw van de databank Toegankelijk Vlaanderen (TOEVLA). De nieuwe databank zal de mate van toegankelijkheid van diensten en leefomgeving bevatten. Hierdoor zal het ook als beleidsinstrument worden aangewend om de leefomgeving van de ouderen te beoordelen.
- uitbouw van het concept 'meegroeiwonen op wijkniveau'. Door een mix van verschillende woningtypes te voorzien kunnen ouderen verhuizen binnen eenzelfde (ruime) omgeving. Dit concept is belangrijk voor ouderen omdat het hun de mogelijkheid biedt om zo lang als mogelijk in hun vertrouwde omgeving te blijven wonen. Bijzondere aandacht gaat uit naar de implementatie van deze doelstelling in de sociale huisvesting i.s.m. de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW), o.a. begeleiding van pilootprojecten of proeftuinen zouden signalen uit de praktijk.
- de stedenbouwkundige verordening inzake toegankelijkheid moet niet enkel bij nieuwbouw en verbouwingen van publieke gebouwen gelden. Ook de bestaande publieke gebouwen dienen hieraan te voldoen.

129. Naast stedelijke kernen dient er een gelijkwaardige aandacht uit te gaan naar de landelijke kernen.
130. De sociale woonwijken uit de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw verouderen steeds meer. De openbare ruimte in deze wijken moet daaraan aangepast worden, bijvoorbeeld met brede voetpaden, voldoende groenperken, enz. De verblijfsfunctie moet benadrukt worden.
131. Het proactief Vlaams vastgoed- en patrimoniumbeheer dient gelinkt te worden aan de woonzorgzones waarvan sprake is in het Woonzorgdecreet.
132. De ouderen in de Vlaamse Rand verdienen aandacht: het sociaal weefsel dient ondersteund te worden, zodat deze ouderen er kunnen blijven wonen.
133. De Vlaamse overheid neemt initiatief om de leefbaarheid en de toegankelijkheid van buurtvoorzieningen, zowel in landelijke als in stedelijke omgeving, te vergroten

Energie

134. Er dient een bewustmakingscampagne gevoerd te worden om ouderen ertoe aan te zetten om te investeren in energiebesparende maatregelen. De maatregelen zullen niet alleen de energiekosten verminderen, bij een eventuele verkoop zal de woning een hogere meerwaarde opbrengen.

135. De oudere is in staat een bewustere keuze te maken over het aanbod van de Vlaamse energiemarkt. Daarom is er nood aan duidelijke, vergelijkbare facturen, een goede dienstverlening, een goede prijs en indien gewenst een groen contract.

9. Mobiliteit, toegankelijkheid en veiligheid

---

136. De constatering in zake onveiligheidsgevoelens worden niet vertaald in doelstellingen of acties. De beveiliging van de woningen en de woonomgevingen moet worden verbeterd. Ook een nette buurt vermindert de onveiligheidsgevoelens en de aanwezigheid van stadswachters en parkwachters draagt bij tot het gevoel van veiligheid. De lokale overheden en de burgers moeten gemotiveerd worden voor deze acties.
In het kader van het zonaal veiligheidscharter van de politie kunnen voordrachten voor ouderen rond veiligheid gegeven worden (bijvoorbeeld via de ouderenorganisaties, in de lokale dienstencentra, in de woonzorgcentra, enz.).
137. Zowel in stedelijke als in plattelandsgebieden dient een toereikend en toegankelijk aanbod van openbaar vervoer te zijn. In de rol van de Lijn spreekt men over de methode van netmanagement waarbij het bus- en tramnet wordt geoptimaliseerd. Naast lokale dienstencentra, culturele centra ... dienen ook attractiepolen van andere instellingen (bv. sociaal-culturele verenigingen) via de vraaggerichte methode beter bediend te worden.
Ouderen dienen via de Lokale Ouderenadviesraden bij het uittekenen van lokale mobiliteitsplannen betrokken te worden.
138. Zowel het reguliere openbaar vervoer als het aangepast openbaar vervoer zijn belangrijk voor ouderen. De minder-mobielen-centrale (MMC) en de diensten aangepast vervoer (DAV) moeten beter bekend gemaakt worden. Promotie moet zich tot de ouderen richten, maar ook tot hun familie en mantelzorgers.
Samenwerking tussen deze verschillende vormen van openbaar vervoer moet gestimuleerd worden, met één centraal informatiepunt op lokaal niveau waar ouderen terecht kunnen met hun aanvraag. Hierbij kan de ontwikkeling van een sturende databank aangepast vervoer waarbij de toewijzing van de vervoervraag aan de meest aangewezen vervoeraanbieder verloopt volgens het vooropgestelde organisatiemodel een oplossing zijn.
139. De financiering voor de minder-mobielen-centrales en de diensten aangepast vervoer (DAV) moet van structurele aard zijn. Er dient onderzoek gevoerd te worden naar de noden en behoeften van hun gebruikers, zodat een toereikend basisaanbod voorzien kan worden.
140. De haltes en de voertuigen van De Lijn dienen vlot toegankelijk te zijn voor iedereen.

Het vademecum 'Toegankelijk Publiek Domein' en het DOD-principe kunnen hierbij aangewend worden. Ook de uitbouw van een interactieve website 'www.toegankelijkpubliekdomein.be' kan hiertoe bijdragen.

141. Informatie rond het openbaar vervoer dient voor iedereen toegankelijk te zijn. Zo kunnen er aan de haltes en op de bussen van De Lijn auditieve en visuele aanduidingen voorzien worden. Kennisgevingen met een groter lettertype en op ooghoogte aan de haltes zijn noodzakelijkheden.
Ouderen dienen beter geïnformeerd te worden omtrent de mogelijkheden die het openbaar vervoer en het aangepast vervoer bieden. Ook hier is nood aan een centraal informatiepunt op lokaal niveau.
142. Levenslang leren inzake verkeersregels mag zich niet enkel beperken tot rijvaardigheden, maar moet ook aandacht hebben voor verkeersattitudes. Dit geldt zowel voor automobilisten, fietsers als voetgangers. De sociaal-culturele sector heeft hierin een belangrijke taak.
Heel wat ouderen maken weinig gebruik van het aanbod van De Lijn en de NMBS. Het leren gebruik maken van het openbaar vervoer is voor velen nuttig. Projecten met buddy's die mensen het openbaar vervoer leren gebruiken, kunnen hierbij een belangrijk instrument zijn.
143. Het verder stimuleren van een vlot en veilig verkeer is niet enkel afhankelijk van de attitude en de kennis van de oudere zelf, maar o.a. ook van aanpassingen aan het wegennet (bijvoorbeeld in het kader van verkeersonveilige punten, toegankelijkheid enz.). Het punt op pagina 56 over de aanpak van 800 gevaarlijke punten en zones kan hieraan toegevoegd worden.

10. Cultuur, verenigingsleven, levenslang leren, toerisme en media

---

144. Overleg met de sociaal-culturele sector is een absolute noodzaak. Met een door de overheid gestimuleerde doelgroepgerichte werking in cultuur- en andere centra bestaat het gevaar dat bestaande vrije initiatieven stilaan uit de markt worden geprezen.

Cultuur

145. Cultuurbeleid moet er niet alleen op gericht zijn om het aanbod toegankelijk te maken voor ouderen, maar ook en vooral moet het vraaggestuurd zijn, dit wil zeggen uitgebouwd op de resultaten van een bevraging van de noden en verlangens van de ouderen zelf. Toegang tot cultuur heeft ook alles te zien met de financiële draagkracht van ouderen.
In het Vlaams Ouderenbeleidsplan wordt in de eerste plaats ingezet op de participatie van ouderen aan het culturele gebeuren. Dit gebeurt niet vanuit een visie op de

betekenis van participatie aan het culturele leven voor de oudere zelf en voor de samenleving, maar vanuit de werksoorten en voorzieningen. Van de overheid mag worden verwacht dat zij het debat hierover, (al dan niet in het kader van het cultuurforum), zo niet aanzwengelt, minstens krachtig ondersteunt.

146. De Vlaamse Ouderenraad vraagt zich af hoe de Vlaamse overheid meer ouderen tot cultuurparticipatie kan aanzetten.
Bij de notie 'cultuurparticipatie' dreigt altijd een dubbel gevaar. Ten eerste dat zij beperkt wordt tot 'cultuurconsumptie'. Hierbij wordt voorbijgegaan aan de rol van ouderen als dragers van cultuur en in ruime mate ook aan de culturele bedrijvigheid in Vlaanderen. De Vlaamse Ouderenraad verwacht van de overheid dat zij ouderen in deze rol erkent, hen stimuleert en ondersteunt.
Ten tweede is er het gevaar dat men zich blind staart op de problematiek van de cultuurparticipatie van zogeheten 'kansengroepen'. Deze doelgroepen moeten absoluut de nodige aandacht krijgen, maar de vele belemmeringen voor de cultuurparticipatie van ouderen in het algemeen moeten evenzeer worden aangepakt.
147. Het zogeheten participatiedecreet is speciaal gericht op 'kansengroepen'. Ouderen worden hierin niet als een specifieke doelgroep genoemd, wel als een criterium bij de beoordeling. Dit betekent dat er uitdrukkelijk op moet worden gelet dat ook de grote groep kanszwakke ouderen baat vindt bij dit decreet. De goede praktijken op dit terrein moeten in kaart worden gebracht.
148. Het is een goede zaak dat er uitdrukkelijk zal worden gekeken naar de inspanningen en de bijdrage van de cultuurcentra, gemeenschapscentra, bibliotheken, cultuurhuizen, culturele manifestaties aan de cultuurparticipatie van ouderen en dat er wordt gedacht aan gegevensverzameling en 'monitoring' (door wie en hoe?) die tot verbeteringen moeten kunnen leiden. Dit dient ook voor andere sectoren te gelden, zoals de amateuristische kunstbeoefening en het sociaal-cultureel werk.
149. Eveneens positief is het dat de overheid uitdrukkelijk intergenerationele initiatieven in de culturele sector wil stimuleren en hier ook lessen wil uit trekken. Gegeven het gevaar van vervreemding tussen de generaties onder invloed van de demografische evolutie, is dit terecht een bijzonder aandachtspunt.
150. De ouderencampagne van Luisterpunt (bibliotheek), welke werd opgestart in de vorige regeerperiode en verder wordt aangehouden, is niet vernoemd. Het groeiend aantal ouderen met gezichtsproblemen dient met de Daisyspelers (luister-CD's) en de inzet van Luisterpunt blijvend ondersteund te worden.

Verenigingsleven

151. De grote betekenis van het verenigingsleven van en voor ouderen dient uitdrukkelijk gewaardeerd te worden.

152. Wat de concrete acties betreffen, spelen de ouderenorganisaties een grote rol bij het stimuleren en toeleiden van ouderen naar activiteiten die de draagkracht van de eigen organisatie overstijgen. Om de participatie van ouderen aan het culturele gebeuren te bevorderen zouden de inspanningen van de organisaties op dit terrein ook moeten worden gehonoreerd.
153. Initiatieven van de ouderenverenigingen mogen niet in het gedrang worden gebracht door een simultaan aanbod vanuit de lokale dienstencentra of de Lokale Ouderenadviesraad. Er moet worden gestreefd naar billijke toegankelijkheidsregels inzake cultuurparticipatie onder alle partijen in de sector.
154. Het is onduidelijk wat wordt bedoeld met de afstemming en het overleg dat vanaf 2012 tussen ouderenverenigingen en lokale dienstencentra wordt voorzien. De Vlaamse Ouderenraad heeft hierover een visienota ontwikkeld die in de praktijk haar nut bewijst. Een uitstel tot 2012 is niet nodig door gebruik te maken van de bestaande visienota.
155. Sport en bewegen voor ouderen dient gepromoot en geïmplementeerd te worden via het verenigingsleven (zie resultaten behoefteonderzoek OKRA-Sport).

Levenslang leren

156. In de tekst is het onduidelijk in hoeverre in het kader van Levenslang Leren de link wordt gelegd met het departement Onderwijs.
157. In het Vlaams Ouderenbeleidsplan is men er niet in geslaagd een ernstig beleid uit te stippelen om het levenslange leren van ouderen vorm en inhoud te geven. De bouwstenen hiervoor zijn nochtans aanwezig. Als Vlaanderen een lerende regio wil zijn, dan moet men het leren van ouderen daarin een plaats geven. Wat hier als beleid voor deze regeerperiode wordt voorgesteld is onvoldoende.
158. Voor ouderen is van belang dat zij, net als iedereen, levenslang en vooral levensbreed datgene kunnen leren wat nodig is om volwaardig in deze samenleving te kunnen functioneren en ook bij te dragen aan haar verdere ontwikkeling. Het informele leren van en aan elkaar is daarbij van essentieel belang. Over deze materie werd door de Vlaamse Ouderenraad een standpunt geformuleerd. Dat sloot volledig aan bij wat in het Vlaams regeerakkoord hierover is gesteld. Er wordt vastgesteld dat aan deze visie grotendeels is voorbijgegaan. Over een systematische uitbouw van de oudereneducatie wordt helemaal niet gesproken.
159. De paragraaf over het levenslange leren is geschreven vanuit de opdracht van de voorzieningen uit de culturele sector enerzijds en vanuit de sector onderwijs anderzijds. Als voorzieningen worden de cultuurcentra, de openbare bibliotheken en het volwassenenonderwijs genoemd. Het levensbrede leren wordt ingevuld als het verhogen van de geletterdheid of het dichten van de digitale kloof en het verder

ontwikkelen van culturele competentie. Wat hieronder precies wordt verstaan wordt niet gezegd. 'Verkeerseducatie', eerder genoemd in hoofdstuk 9, komt niet in beeld.

160. De concrete acties zijn beperkt tot een beperkte 'monitoring' van de specifieke ouderenprogrammering in cultuurcentra en van de educatieve activiteiten van de bibliotheek.
Voorts wordt verwezen naar een project informatiegeletterdheid in de bibliotheken in het kader van het strategisch plan geletterdheid en een project bibliotheekportalen waarin het volledige aanbod van de bibliotheken terug te vinden is. Dit zijn lopende projecten waarbinnen de nodige aandacht voor ouderen als doelgroep wordt gevraagd. Dit zijn nuttige initiatieven, maar wel bijzonder beperkt in het kader van het levenslange en levensbrede leren van ouderen.
161. Wat het volwassenenonderwijs betreft wordt gesteld dat de lokale ouderenorganisaties en Lokale Ouderenadviesraden proactief zullen worden gecontacteerd om het aanbod te promoten en dat de opleidingsbehoeften van ouderen in kaart zullen worden gebracht en vertaald naar het aanbod toe. Het is onduidelijk door wie dit zal gebeuren en welke middelen hiervoor voorzien zullen zijn.
162. In deze paragraaf wordt ook niet verwezen naar de geplande VIA Doorbraak Rondetafel 'De lerende Vlaming en actief ouder worden' (2010-2011). De Vlaamse Ouderenraad ontwikkelde een visie over het levenslange leren van ouderen; hij dient dan ook actief bij dit initiatief wordt betrokken.
163. Er wordt gesproken over verder investeren en ontwikkelen van de talenten en vaardigheden van ouderen ... in het plan lijkt men vooral de culturele competenties van ouderen te benadrukken. Het ontwikkelen van talenten en vaardigheden kan en moet veel breder gezien worden. Hier liggen tevens ook heel opportuniteiten bij het inzetten van de bestaande competenties van ouderen ten gunste van de maatschappij.

Toerisme

164. Voor doelmatige effecten is het nodig de ouderen bij de uitwerking te betrekken (probleemervaringen, behoeften). Personen met een handicap en ouderen worden in één adem behandeld. Een belangrijk punt voor ouderen is de te hoge kostprijs van eenpersoonskamers. Indien de acties voor ouderen bedoeld zijn, is het ook nodig deze naar hen toe te communiceren.
165. Op het vlak van toegankelijk vakantiaanbod is het belangrijk de reissector zelf te betrekken bij de verdere ontwikkeling van het zogenaamde vakantiaanbod 'toegankelijk reizen'. Ook de financiële drempels moeten weggewerkt worden.

Media

166. De media spelen een belangrijke rol bij de beeldvorming over ouderen. Kwesties als de toegankelijkheid van alle media, zowel traditionele als nieuwe, en de invulling van de recreatieve, informatieve en (opinie)vormende functies van de media, zijn voor de ouderen minstens een even grote bekommernis. Deze aspecten van het mediabeleid zijn echter niet in beeld. Deze bekommernissen moeten worden opgenomen bij de werkzaamheden van het in het vooruitzicht gestelde kenniscentrum mediawijsheid. De ouderen dienen hierbij betrokken te zijn.
167. De Vlaamse Ouderenraad onderschrijft ten volle de acties die worden voorgesteld om de aandacht te vragen, zowel van de VRT als van de regionale televisieomroepen voor de maatschappelijke return en de betekenis ervan voor ouderen. Zo dient voldoende aandacht te gaan naar het aanbod voor en de beeldvorming over ouderen in de gesprekken over de nieuwe beheersovereenkomst met de VRT. De rol van informatievoorziening gaat echter niet enkel de openbare omroep aan, maar alle media. Dus ook (gesubsidieerde) kranten en tijdschriften horen daarbij.

Goedgekeurd op de Algemene Vergadering van 28 juni 2010

Jul Geeroms
Voorzitter

Mie Moerenhout
Directeur